

SÄNDNINGSDATUM: 2010-12-18

PROGRAMLEDARE/PRODUCENT: ANGELICA ISRAELSSON

KONTAKT: tyska@ur.se

TYSKA
PROGRAMMANUS

PROGRAMNR: 101753/ra10

ANACONDA GESELLSCHAFT

Schweiz – kvinnlig rösträtt

Programmanus på svenska

Angelica Israelsson: Läser ni tyska här, eller?

Elever, Upplands-Bro
gymnasium: Ja!

När tror ni att man fick kvinnlig rösträtt i Schweiz?

Elev, tjej: 1800-talet.

Elev, kille: -47.

Elev, tjej: 50-tal.

Angelica Israelsson: Först 1971, 50 år efter svenskorna, fick kvinnor i Schweiz gå och rösta. Hur kommer det sig? Och har det satt spår?

Angelica Israelsson: Schweiz är ett direktdemokratiskt land, där många stora beslut tas genom folkomröstningar. På så sätt skulle det också en gång i tiden beslutas om kvinnlig rösträtt. I grundlagen stod det att "jeder Schweizer" har rösträtt. Eftersom det inte stod "und Schweizerin" tolkade man det som att rätten bara gällde män. Och dom hade ingen som helst lust att ändra på det...

1918 föreslog man för första gången om att kvinnorna i Schweiz också borde få rösta, men frågan sköts upp i 41 år innan den första folkomröstningen kom. 67 % av männen röstade nej. Och så fortsatte det. Många nya folkomröstningar hölls, men utfallet blev nej, nej, nej. Kvinnorna skulle ägna sig åt familjen och hemmet. Punkt.

Men 1969 fick de nog och samlades utanför parlamentet i Bern. Där buade de ut männen genom att blåsa i visselpipor.

Demonstrationen gav resultat. 1971 fick kvinnorna i Schweiz äntligen rösträtt.

Hur känner dagens tjejer i Schweiz för det här? Serina från Zürich har skrivit den här texten om kvinnlig rösträtt.

Speaker: Jag tycker att det är riktigt dåligt att just den här frågan varit så knepig i Schweiz, som är ett utvecklat och solidariskt land. När jag tänker mig in i en icke röstberättigad kvinnas situation, blir jag rasande och känner mig orättvist behandlad!

Jag tycker det är märkligt att så många förslag om kvinnlig rösträtt röstades ner.

männliche Stimme
während der
Volksabstimmung:

... han räcker upp sin hand!

Speaker: Om jag hade varit minister hade jag drivit igenom det mycket tidigare, men det hade folket antagligen inte gillat. För hos oss får folket – på den tiden endast männen – bestämma.

Jag tycker det är ganska fegt att det i författningen aldrig gjordes riktigt klart om uttrycket "schweizare" endast inbegrep män eller även gällde kvinnor.

Angelica Israelsson: 1971 fick alltså kvinnor i Schweiz rätten att rösta i nationella folkomröstningar. Men bland landets kantoner, som fungerar nästan som egna stater, fanns det ännu 1990 en plats där kvinnor inte fick rösta i lokala frågor. I Appenzell Innerrhoden samlades traktens män en gång om året för att rösta om viktiga förändringar på hemorten. Mötet kallas Landsgemeinde. Bara män hade tillträde innanför ringen på torgets mitt där omröstningarna hölls. Runt om stod kvinnorna som åskådare. Och här fortsatte man envist att rösta nej till kvinnlig rösträtt. Det gick så långt att högsta domstolen i Schweiz fick tvinga fram beslutet 1990.

Thilo träffade Maurizia och hennes mamma Miriam. De bor i Appenzell.

Thilo Jahn: Miriam, du var 30 år 1990. Kommer du fortfarande ihåg hur det var att rösta första gången?

Miriam: Ja, jag kommer ihåg det bra. Det var en otroligt skön känsla.

Jag fick tårar i ögonen när jag stod där inne i ringen bland de andra röstande. Tidigare fick kvinnorna alltid stå utanför ringen och nu fick jag för första gången stå därinne med de andra, och ja, jag kände mig lycklig.

- Thilo Jahn: Mauritia, du är 20 år gammal. Skulle du över huvudtaget kunna tänka dig något sådant nu för tiden?
- Mauritia: Nej egentligen inte, men om man växt upp med det, vore det troligen naturligt, och man skulle inte bli upprörd eller känna sig rasande.
- Thilo Jahn: Brukar du rösta i Appenzell?
- Mauritia: Ja, i år röstade jag för andra gången i kantonvalet.
- Thilo Jahn: Miriam, det dröjde ju mycket länge innan kvinnorna här i Appenzell fick rösträtt. Varför tror du att det tog så lång tid?
- Miriam: Jag tror att det främst har att göra med traditionen. Det har alltid varit så att det bara var männen som fick rösta. Det är en gammal tradition. Man hörde från andra ställen att rösträtt egentligen är en mänsklig rättighet, men hos oss gick på något sätt traditionen alltid före.
- Thilo Jahn: Hur var stämningen i Appenzell när den kvinnliga rösträtten till slut infördes?
- Miriam: Stämningen var mycket upprörd. Det förekom många och utdragna diskussioner och många män var rasande. Jag känner några bönder som helt enkelt inte går till kantonrådet längre eftersom kvinnor också får rösta och som alltså inte gått och röstat, sedan kvinnlig rösträtt infördes. Sådant förekommer tyvärr också, visserligen sällan, med det förekommer.
- Thilo Jahn: Hur tycker du att det är i dag med jämställdheten mellan kvinnor och män här i Appenzell?
- Mauritia: Bland oss unga tycker jag inte man märker några problem med den. Jämställdheten är normal bland oss 20-åringar.
- Miriam: Jag skulle gärna vilja ha fler kvinnor i regeringen. Jag skulle tycka om förhållandet 3:4. Det är vad jag skulle önska.
- Angelica Israelson: Ja, fler kvinnor i regeringen ville Miriam ha. Jag träffade Pascale Bruderer Wyss. Hon är ung, hon är kvinna och hon är talman i Nationalrådet - den ena kammaren i det schweiziska riksdagen. Pascale är ett levande bevis på att

tiderna förändrats i Schweiz. Redan som 24-åring tog hon plats i parlamentet.

Pascale Bruderer: Jag kommer mycket väl ihåg det första mötet. Sessioner kallas mötena, när vi samlas i Bern. Jag minns det eftersom jag vid mitt första inlägg blev mycket uppmärksammad av medlemmarna i parlamentet. Det är annars inte så vanligt. Jag skulle ha njutit mer av det den gången om jag vetat att det inte skulle inträffa så ofta i framtiden. Den gången var det ingen självklarhet att sitta i det nationella parlamentet vid 24 års ålder.

I dag kan jag säga, och jag säger det med stor glädje, att fler unga människor sitter i parlamentet och jag är också glad över att både kvinnor och män från den unga generationen nu sitter i parlamentet.

Angelica Israelsson: Här i Sverige tycker många att Schweiz är ganska traditionellt, till och med gammaldags. Vad säger ni om det?

Pascale Bruderer: Jag blir inte förolämpad när någon säger att Schweiz är ett traditionellt land. Bilden av Schweiz som aningen gammalmodigt eller som ett land som helt enkelt i vissa lägen behöver mer tid, är förmodligen riktig. Ett exempel: helt nyligen infördes mammaledighet, medan man i andra länder talar om föräldraledighet, för att visa att det inte enbart handlar om mamman utan om familjen som helhet, om föräldrarna som tar hand om barnen.

Angelica Israelsson: Hur var det för er som kvinna att göra politisk karriär?

Pascale Bruderer: Det var en positiv erfarenhet för mig. Man behandlas på det hela taget mycket korrekt. Politiken har numera kommit så långt att dörrarna är öppna också för kvinnor

Angelica Israelsson: Det var allt från Anaconda Gesellschaft för den här gången. Alla program i serien, och övningar till dem, finns på ur.se/anaconda. Jag heter Angelica Israelsson.